

MÄLESTUSI VANA — PIKAKANNU

KOOLIELUST

Võrumaa idaserval, vaikes metsa ja küngaste kurus lõusab veel tänaseni unustuse hõlma vajunud kaugelt üle saja aasta vana katusekambritega madal puumaja.

See on omaaegne Pindi ja ümbruserahva noorsoo haridustempel — Pikakannu koolimaja, kus juba 50 aastat ei kosta enam laste kilkeid ega jagata vaimuvalgust.

1939. a. ehitati samasse paikonda uus koolimaja, mille poolestajandat juubelit tänavuse lõikuskuu 19. päeval tähistatakse.

Vana koolielu mälestuse värskendamiseks ja uue juubilar kasvandike tutvustamiseks tahaksin meenutada oma Pikakannul möödasaadetud koolipäevi 60—70 aasta eest.

Mu koolipoisielu algas 1923. a., kui olin üheksane. Koolimajas oli klassiruumi ainult kaks — üks suur, teine väike. Suuremas õppisid esimese ja teise klassi lapsed, väiksemas kolmanda ja neljanda omad. Rohkem klasse koolis ei olnud. Õpetajaid oli ka ainult kaks, abielupaar Petersid, kes elasid üleväl katusekambris.

Lapsi oli koolis 120 ringis ja maja sumises mesilastaruna. Õppetöö oli korraldatud nii, et kui üks klass käsitles ainet suusõnaliselt, siis teine samal ajal tegi kirjalikke töid ja ülesannete lahendusi. Teisiti polnud see võimalik, kuna ruumis oli kaks klassikomplekti ühe õpetaja juhendamisel.

Õppetöö koolis algas hommikupalvusega, milleks kõik õpilased kogunesid suure klassiruumi, kus oli orel. Palvust pidas koolijuhataja Friedrich Peters — algul lauldi orelil saatel mõni jumalasõna laul, siis luges õpetaja peatüki evangeeliumist või jutluseraamatust. Lõpuks jälle lauldi. Sama teenistus toimus ka koolitundide lõpul.

Vaimulikud laulud olid lastel usuõpetuse tundides selgeks õpitud. Esimeses klassis oli õpilasel vihiku asemel tahvel ja kriihvel. Opperaamatutest algklassides oli ainult eesti-keele «Huvitaja» ja rehkenduse raamat.

Põhiainete kõrval pandi koolis suurt rõhku laulmisele, ilukirjale, joonistamisele, usuõpetusele ja käsitööle.

Käsitöötundides vooliti savist mudeleid, nikerdati puust asja-

kesi. Vanemates klassides tehti papp- ja vineeritöid, köideti raamatuid.

Kõik talve jooksul tehtud käsitööd jäid hoiule koolimaja põõningule. Kevadel, viimasel koolipäeval, jagati need lastele välja ja igaühele sai sületäis asju koju viia. Hoiule jäetavate asjade hulka kuulusid veel ka joonistusvihikud.

Mäletan, esimeses klassis pandi enne jõulupühi laulmishindeid. Vana koolmeister andis igale lapsele häälerauaga paraja tooni kätte ja käskis laulda mõnda tuttavat viiti. Minu juures kordas ta sedasama, kuid millegipärast ei pääsenud mu suust piuksugi välja. Mitu korda andis tooni ja käsku, kuid asjata. Siis märkis midagi märkmikku ja läks edasi. Kui siis särava jõulupuu all tunnistuse kätte sain, nägin, et laulmine oli «nõrk». Üks teine poiss, kellega sama lugu juhtunud, rebis oma tunnistuse otsekohe puruks. Mina olen küll hoidnud oma koolitunnistused kõik alles, isegi too laulmise «nõrgaga» tunnistus ilutseb tänase päevani erilisel aukohal — perekonnakroonikas kui püha reliikvia.

Kooli piirkond oli suur, lastel tuli käia kuni 10 km kaugusele. Et aga laps iga päev seda maad, eriti rasketes talvistes teeoludes, ära käia ei jõudnud, siis oli ka mingi võimalus jääda koolimajja «õõllapseks», st. internaati. Kuid mida kujutas see internaat? Magamise lavatsid lae all, üks poistele n.n. magamise toas, teine tütarlastele väikeses klassiruumis. Hiljem lõhuti klassist lavats maha ja tüdrukute aluskotid tõsteti päevaks poiste lavatsitele.

Õösel magati samas klassis põrandal. 10—15 õõlast oli igas magajate ravis, ja ... oh seda müramist ja karutempe, mis nendel õhtutel ette võeti!

Tavaliselt sai «rivist» asja alles pärast südaööd, siis, kui valvõõpetaja mõne sänikaela teiste hirmuks lavatsilt alla oli tirinud ja pimedas trepikoja seinale äärde seisma pannud, kuhu see mõnikord hommikuni ununes.

Esimese ja teise klassi juhatajale tegid koolipoisid kadakast kõvera peaga keppe. Need olid vajalikud seinakaartide ja tahvli pealt näitamiseks. Kui mõnikord samad kepimeistrid

koolmeistrit vihastasid, lajatas viimane kepiga vastu lauda nii, et kilud lendasid. Tunni ajal nurkapanek oli tavaline asi, vahel ei olnud klassiruumil nii palju nurki kui nurgas seisjaid.

Pikakannu koolis hakati 1925. aastal klasse juurde komplekteerima. Esialgu viieklassiliseks, kuid juba aasta pärast kuueklassiliseks. Siis võeti ka 5.—6. klassi peale kolmas õpetaja juurde. Samal ajal vahetus ka kooli juhataja. Pensionile läinud F. Petersi asemele tuli senine Tüütsmäe kooli juhataja Oskar Sander.

Klasside arvu suurenemisega muutus ruumide küsimus teravaks. Suurele klassitoale tehti laudsein vahele, kuid olukorda see ei lahendanud, sest õpilaste hulk kasvas. Ülekoormatud klasse paigutati küll magamistuppa, küll vallamaja eesruumi ja tekkis vajadus koguni neljanda õpetaja juurdepalkamiseks. Kordamööda, aastate kaupa, vaheldusid järgmised õpetajad: Oja, Puusepp, Praggi, Obst, Varkel.

Helmi Obst jäi pikemaks ajaks pidama ja edendas koolitöö kõrvalt Pindis ka seltskondlikku elu. Igal õppeperioodil korraldati kolm koolipidu, üks jõulu ajal jõuluvana, kingituste ja ettekannetega, teine tõhusama eeskavaga rahaline pidu, mille puhas sissetulek läks kevadel ekskursiooni heaks, ja kolmas pidu kevadel, maikuu teisel pühapäeval — emadepäeval, emade auks. Pikakannu koolimaja oli toltal Pindi valla tähtsaim seltsitegevuse koht.

Näitemängu lavastamiseks seati klassiruumis üles püüne ja suflöörkast pandi ette lava äärel. Kahte klassiruumi eraldav laudvahesein lammutati peo puhuks maha. Pidusaal ehitati metsarohelise, värviliste paberlintide ja rahvuslipukedega. Korrapidajateks pandi suuremad poisid, kellel olid eraldusmebleemideks laiad trikoloorlindid üle rinna. Väiksemad lapsed vaatasisid nende tähtsate meeste peale aukartusega. Kõik see lõi erilisel piiduliku meeleolu.

(Järgneb)

PAUL HELISTVEE,
endine õpilane